

Vägen till rikedom,
jemte professor
Zacharie 25
välbepröfvade goda råd
för ...

Franklin, Benjamin,

78 G a Br.

Ex. A

Uuden.

Uuden.

Uuden.

Uuden.

W ä g e n

till

Rikedom och Välstånd,

af

Benjamin Franklin.

Ny förbättrad och tillöft upplaga.

Norrköping 1843.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, including the words "Kungl. biblioteket" and "0000 000075900".

Kungl. biblioteket

0 0000 000075900

W ä g e n

till

Nikedom och Wälstånd

af

Benjamin Franklin.

Norrköping,
tryckt hos Östlund & Berling, 1843.

1848

III

Altehrwürdige Bibliothek

10

Benjamin Franklin

Verlag von G. Neumann, Neudamm, 1848.

Benjamin Franklins lefnad.

Namnet Franklin skall alltid blifwa wördnads-
wärdt i mensklighetens historia. Bland alla de
män, som genom ord och handling hafwa utöf-
wat det mest afgjorda och wälgörande inflytande
på sina medborgare, intager han det främsta
rummet.

Utrustad med ett snille lika djupt uppfat-
tande wetenskap och praktiskt lif; med ett hjerta,
som under helig ingifwelse slog för bygg, san-
ning och rätt, syntes denne orwanlige man, för-
enande redlighet, klarhet i tankeförmåga och en
elddig fosterlandskärlek med beundransvärd flök-
het och sans, framför alla andra wara kallad "att
frånrycka himmelen des blickar och tyrannerna
deras spiror."

Swem kan neka denne man sin beundran,
hwilken blott hade sig sjel att tacka för en bild-
ning, som slutligen gaf honom ett rum bland we-
tenskapernas ypperste, hwilken från ringhet och
armöd uppsteg till wärdare af sitt fäderneslands
högsta angelägenheter; hwilken ändtligen fram-
ställer bilden af en sannt sokratisk lefnads wisheit.

I saknad af all annan underwisning än den hans rastlösa snille redan under de första goshären hämtade ur ömsom goda och dåliga böcker, framarbetade sig Franklin, denne Sokrates efterföljare, under full tillförsigt till Gud och sin egen kraft, segerfullt genom en ungdom, uppfyllt af mödor och försakelser. Det nyttiga med det goda förstod han förena i allt hwad han verkade och sträfswade: i wetenskaperna, på det borgerliga lifswets höjder, i sina lärror om en gudomlig moral och en praktisk lefnadswisheit, i nyttiga bemöbanden för folkupplysning och förbättringar af oräkneliga föremål inom det borgerliga lifwet, hushållet och konstfliten, öfwerallt war han lika aflägsnad från egennyttiga ändamål och ofruktbara spekulationer. — Hans skrifter så wäl som hans lefnad bära vittne om hans lugna, klara förstånd, hans redliga wilja. Om någon bör, i den gamla, äkta bemärkelsen, kallas en praktisk filosof, så är det han. — Honom har Amerika att tacka för en stor del af sina nyttigaste och förträffligaste inrättningar. Han fortleswer ännu alltid i sitt tackamma fäderneslands minne och hans lof höres från hwarje fri Amerikanares mun.

Franklin föddes af fattiga föräldrar år 1706 i Boston i Norra Amerika och dog 1790. Han började sin bana så om en fattig boktryckaregosse och slutade den som sitt lands utmärktaste medborgare och grundläggare af dess frihet och wisa lagstiftning. Ibland hans många uppfinningar nämnas främst Afskledaren och Harmonikan.

Wägen till rikedom och wälstånd.

Jag höll en gång med min häst wid ett ställe, der en stor mängd menniskor hade församlat sig, för att biewista en auktion. Som den utfatta timman ännu ej war inne, så språkade folket jänsemellan, naturligtwis äfwen om de dåliga tiderna, och en af de närwarande yttrade till en efter utseendet, wälmående, gammal man med grått hår: "Nå fader Abraham! hwad säger ni om den bedröfliga tid wi lefwa i? Skola ej de tunga skattorna förstöra landet i grund? Huru skola wi ens kunna betala dem? — Hwad är er tanka om saken?"

Fader Abraham reste sig upp och swarade: "Om ni will höra mitt råd, så will jag med få ord säga er det: Ett ord är ju redan nog för den förståndige."

Alla förenade sig nu om att bedja honom, meddela dem sina goda råd och upplysningar. De bildade en krets omkring honom, och gubben höll följande tal:

Ja, godt folk, utskylderna äro wisserligen ganska betungande, och ändå kunde det wäl gå an, om de, oß af Öfwerheten pålagda, woro de enda; men wi ha desutom andra af helt annat

slag, af hwilka många äro wida kånbarare för flere af oss. Wi äro dubbelt så högt beskattade genom wår sysslöshet, tredubbelt genom wår fåfånga och fyrdubbelt genom wår dårskap, och i dessa pålagor kan Swerheten ej förskaffa oss någon lindring. Men om wi blott wilja emottaga ett godt råd, så kunna helt säkert några af oss ännu hjälpas, ty I kånnen ordspråket: "Hjelp dig sjelf, så skall Gud hjälpa dig."

En konung, som af sina undersåtare fordrade att de åt honom skulle betala tiondebelen af deras inkomster, skulle wisserligen kallas strång och obillig, men sysslösheten förorsakar oss vidare större förluster och lättjan gör oss icke allena utfattiga utan den förkortar äfwen lifwet, derigenom att hon är moder åt många sjukdomar.

Sysslösheten liknar rosten, den angriper mer än arbete. Den nyckel, som ständigt brukas är alltid blank, som I weten. Alfen i lifwet så förspiller icke tiden, ty det är deraf, som lifwet består. Huru mycket mera tid, än som nödigt är, använda wi icke till sömnen, icke betänkande, att råfwen icke fångar någon höna, medan han sofwer, och att wi i grafwen hafwa tid nog att sofwa.

Om tiden är det dyrbaraste af allt, så är naturligtwis förlösd tid det största slöseri; ordspråket säger: förlorad tid kommer aldrig åter, och hwad wi kalla tid nog, besinnes till slut alltid vara för litet tid. Så låtom oss de förewara werksamma, så länge wi kunna, och em wi wilja vara flitiga, så skall intet förefalla oss

swårt. Ty I weten ju: Lättja gör allting
 swårt och flit allting lätt; den som
 står sent upp, hinner ej bli färdig på
 hela dagen, och innan han riktigt bör-
 jat, har dagen redan gått till ända.
 Lättjan smyger så långsamt, att hon
 snart upphinnes af Armodet. Drif ditt
 yrke och låt icke ditt yrke drifwa dig.
 Tidigt till sängs och vittida upp gör
 menniskan frisk, rik och wis; ty "Mor-
 gonstund har guld i mund!"

Swad hjälper det att önska och hoppas på
 bättre tider? Om wi bara först förbättra oss
 sjelfwa, så skola tiderna nog bli bättre. Ar-
 betsamhet behöfwer inga önskingar,
 den som tröstas sig med förhoppningar,
 löper fara att dö af hunger. Tiden winst
 utan möda! har jag icke land, så hjel-
 per jag mig med min hand. Den som
 har ett yrke har ett kapital, den som
 har ett godt hufwud, han har ett in-
 drägtigt embete, som medför nytta och
 anseende. Men man måste drifwa sitt yrke
 och bruka sitt hufwud wäl. Den, som är flitig,
 hör allbrig af hunger, och ordspråket säger därför:

Armod står utom flitig mans dörr,
 maktar ej komma innanför.

Om heller komma uppbördsmän och kronobe-
 tje ning öfwer hans tröskel; ty arbetsamhet
 betalar skulderna; men klenmodighet
 öfkar dem. Gräm dig ej deröfwer, att du icke
 funnit någon skatt eller fått ärfwa någon rik

slågting, utan tänk på de gyllene lefnadsreglorna:
Flit är Lyckans moder, och Gud ger den
flitige allt.

Då den late ännu i sängen sig sträcker,
Så bör du flitigt sköta dina åkrar och ångar
Då bringar din säd dig både föda och pengar.

Arbeta i dag, ty du vet ej hvad som kan
hindra dig i morgon. Dersöre heter det ock: Ett
i dag är bättre än två i morgon, samt:
Uppskjut ej tills i morgon, hvad du i
dag kan göra. (Alla tröga menniskor bära
ständigt på läpparne: det skola wi göra i mor-
gon!) Om du wore tjenare hos en god herre,
skulle du icke då blygas, om han träffade dig
syflolös? — Nu är du din egen herre, blygs
alltså för dig sjelf att gå syflolös, ty det gifves
så mycket att göra för dig sjelf, för din familj
och för dina nödlidande likar. Grip om ditt ar-
bete med kraft och utan motvilja, tänk på ord-
språket: i handskar fångar katten ingen
råtta. Det är sannt, det gifves för oss myc-
ket att göra, och kanske är du ej den starkaste;
men håll blott ihärdigt ut, så skall du förwånas
öfwer den goda framgången: ty om watten
fortfarande faller på en sten, så urhål-
lar det den till slut. — Med flit och i-
härdighet gnager rattan itu ett ankar-
tåg, och flitiga yrhugg fälla den star-
kaste ek.

Sag tycker mig höra någon af er fråga:
Skall man då alls icke unna sig någon
glad och ledig stund? — Låt mig dersöre

såga er min mening, mina wänner: Använd din tid wäl, om du will winna ledighet, och som du ej är säker en minut, så förspill ej en hel timma. Ledighet är en tid, hwarunder man kan företaga något nyttigt; denna ledighet skall den slitige ätnjuta, den late aldrig; ett lif med lediga stunder är något helt annat än ett sysslolöst lif. Många skulle wilja utan arbete lefwa af sitt goda huswud, men de göra bankrutt, emedan deras kapital förtär sig sjelft. Arbetet deremot skaffar trefnad, öfwerflöd och aktning. Fly nöjet, och det skall förfölja dig.

Men med vår arbetsamhet måste wi äfwen förena beständighet, ordningskärlek och sorgfällighet; wi måste widare bewaka våra angelägenheter med egna ögon och icke alltför mycket förlita oss på andra; och jag säger er: "aldrig såg man ett träd, som ofta omflyttades och lika så litet en familj, som ofta byter om boning, triswas lika wäl som de, hwilka förbifwa på sin plats. Att tre gånger byta om bostad, är lika illa, som att en gång undergå brand; blif din verkstad trogen, och din verkstad skall blifwa dig trogentillbaka. Will du hafwa ditt ärende wäl utträttadt, så gå sjelf, will du hafwa det illa utträttadt, så skicka någon i ditt ställe.

Det är en gammal regel: Husbondens öga utträttar mer, än hans båda händer; — Brist på omsorg skadar oss mer, än brist på

kunskap; — Vemnar du dina arbetare utan uppsigt, så är det så godt, som du lemnade din pung öppen. Alltför stort förlitande på andra har förstört många i grund; ty i denna werlden kommer man längre med misstroende, än med lättrogenhet. Den som sjelf uträttar sina göromål får dem wäl uträttade. — Den som will hafwa en trogen tjenare, en tjenare som helt och hållet motsvarar hans önskan, han måste betjena sig sjelf. — En liten wårdslö het kan ofta förorsaka stor skada: för en felande söms skull tappas hästskon, hästskons förlust gör att hästen blir halt och ej kan komma fort, och nu upphinner sie den ryttaren och dödar honom. Allt detta hade icke skett, om ryttaren i tid sett efter sömmen.

Härmed har jag wäl sagt er nog rörande den arbetsamhet, äfvensom den sorgfällighet, I måste använda wid edra göromål; men här till måste komma måttlighet, om er flit skall bära frukt. Den, som ej förstår lika bra att spara, som att arbeta, han må arbeta som en träl hela sitt lif igenom, och skall ändock dö som en fattig man. Ett fett köf gör ett magert testamente. Så heter det också: Förswunnet som wunnet. Huru många förnögenhet har icke bortsmält, för det fruntimmerna för nöjen och öfwerflödsfater glömt sy och wäfwa, samt männerna för toddy och spelbord glömt arbete och affärer. Will du blifwa rik, så måste du lika mycket spara som förwärfwa. Amerika har icke gjort Spanien rikt, emedan dess utgifter alltid öfwerstego dess inkomster.

Gifwen edra kostsamma därskåper på båten, och I skolen icke mer hafwa någon orsak att klaga öfwer dåliga tider, tryckande pålagor, och edra hushålls dyrhet. Dwinnor och win, spel och oredlighet förminsta förmögenheten och föröka behofwen.

Ordspråket säger vidare: En last kostar mer att underhålla, än två barn; I tron kanske, att då och då en kopp the eller ett glas punsch, en läckerbit på bordet, något finare kläder och ett lustparti någon gång icke stort betyder; men tänken bara på den gamla sanningen: Af skillingar består riksdalern. — Akten er för så kallade småutgifter: — många bäckar små göra en stor å; — en liten läcka kan bringa ett skepp i sank. — Grossaren och drinkaren hafwa icke långt till tiggarskafwen. Därar leswa för att äta, men flokt folk äter för att leswa.

I hafwen alla här samlats till en auktion på allehanda lyxartiklar och dylikt lefwerk. I tron, att sakerna skola säljas till billigt pris, och måhända gå de äfwen bort under wärdet; men om I ej nödwändigt behöfwen dem, så äro de ändock för mycket dyra åt er. Kommen ihåg det goda ordspråket: Köper du öfwer flödsfater, så skall det ej dröja länge förrän du blir twungen att sälja nödwändighetsartiklar. Och vidare: Om en sak synes dig aldrig så billig i afseende på priset, så bestinna dig dock en stund. Det will säga, att billigheten ofta endast är skenbar, eller att

utgiften, i det den blir menlig för ditt yrke, gör dig wida större skada än nytta. Köp för billiga priser hafwa redan ruinerat mången, och I måsten medge, att ingenting är dåraktigare, än om man använder sina penningar för att köpa ånger; men det oakadt ser man denna dårskap hwarje dag begås wid auktioner. Huru många finnas ej, som, endast för att tillfredsställa sin lust till prydnader, gå hungriga till sängs eller låta sin famlij umbära det nödwändiga! Siden och atlas, scharlatan och sammet släcka elden i köket, säger ordspråket. Dessa saker äro icke några lifsbehöfver, och man kan icke ens falla dem beqwämligheter; men huru många åtrå dem icke, blott derföre att de äro så granna för ögat. Genom dylikt och annat slags flöri hafwa många wälmående menniskor blifwit fattiga och sett sig nödsakade att låna af dem, hwilka de förut sett öfwer axeln, men som genom slit och sparsamhet hållit sig uppe. Derföre ock det gamla ordspråket: En bonde på sina ben är större än en adelsman på sina knän. Mången har tilläfwentyrts ärt förmögenhet och tror, att den aldrig kan taga slut; det är ungefär det samma som att tro, för det är dag, kan det aldrig blifwa natt. En sådan person tycker wäl, att en ringa utgift för den, som har en stor förmögenhet, ej ens är wärd att nämna! Men det heter med rätta: endast barn och narrar tro, att tjugu skillingar och tjugu är aldrig kunna taga slut; om man ständigt tager ur mjölkistan, utan att fylla dit igen, så kommer man snart till bot-

ten och när brunnen är tom, då först
 fätter man värde på wattenet. Wiljen i
 rätt lära känna penningens värde, så gån bara
 och begären borga. Icke bättre går det den, som
 borgar sådana personer; han må se till, hur han
 får igen sina penningar. Märken ytterligare det
 goda rådet: Åtrån till fåsänglig prydnad
 och glitter är en af de farligaste dårskä-
 per: innan du tillfredsställer din fåsän-
 ga, så rådfråga först din pung: — Fåsän-
 ga är en lika så efterhängsen tiggeriska som bri-
 sten, och på köpet långt osörfkändare. Ha'n I
 köpt en prydnadsartikel, så måsten I köpa tio an-
 dra dertill, på det att det öfriga icke må sticka
 alltför mycket utaf; — men I weten ju alla wäl:
 det är lättare att qwäfwa den första
 åtrån än tillfredsställa alla de följän-
 de. Den fattige, som will efterapa den rike, är
 werfeligen en lika stor dåre, som grodan i fa-
 beln, hwilken blåste upp sig, för att bli lika stor
 som oren. Stora skepp kunna wäga sig ut på
 de widaste haf, men små båtar måste hålla sig
 wid stränderna. Desutom följer straffet dårskä-
 pen gemeligen på hälarne, ty det heter med
 rätta: Högfärdigheten spisar middag med
 Fåsängan och aften nältid med Föraf-
 tet; — Högfärdigheten frukosterar med
 Sswerflödet, spisar middag med Armo-
 det och nattward med Skammen. Och
 när man nu noja betänker saken, hwartill gagnar
 då detta begär att lysa, för hwilket man wägar
 så mycket? det medför hwarken hela eller
 mildrac lidande; det ökar icke en människas wär-
 de, utän wäcker endast afund och påskyndar olyckan.

Men hwilken dårskap är det icke, att för dy-
 lika öfwerflödiga saker sätta sig i skulder! Man
 tillhujder oss wid denna auktion sex månaders
 kredit, och detta har utan twiswel föranledt män-
 gen att komma hit, emedan wi ej ha några kon-
 tanta penningar att vara af med och här kunna
 få medel att pryda oss utan sådana. Men be-
 tänken hwad I gören, om I sätten er i skuld!
 I gifwen andra en rätt öfwer eder frihet. Om
 I ej kunnen betala på rätt tid, så skolen I bly-
 gas för er gäldenär, när han möter er; I sko-
 len vara rädda att tala med honom; I skolen
 förebåra ynkliga, frypande ursätter; I skolen ef-
 terhand förlora all trovärdighet, och nödgas gripa
 till de uslaste lögner. Men lögnen är, såsom
 ordspråket säger, andra trappsteget till brott
 det första är att göra skulder. — Lögnen sit-
 ter skuldenären på ryggen. En fri man får
 hwarken vara rädd eller blygas, han måste kun-
 na se hwarje menniska i ansigtet; men fattigdo-
 men beröfwar ofta menniskan modet och dygden.
 Icke med orätt säger ordspråket: en tom säck
 har swårt att stå uprätt. Hwad skullen I
 säga om en regering, som wid fängelsestraff för-
 bjöde er att kläda er likt ståndspersoner? Skulleh
 I icke säga, att I woren frie män och hadn
 rättighet att kläda er, hur I willen; att en så-
 dan befallning wore ingrepp i edra rättigheter;
 att regeringen försore tyranniskt? — Och likwål
 ären I i begrepp att sjelfwe underkasta er ett så-
 dant tyranni, om I, endast för att lysa, sätten
 er i skuld! Er borgenär har rätt att beröfwa er
 eder frihet och hålla er i fängelse, om han så

för godt finner. När J afflutat ett köp, tänken J kanske föga på betalningen, men Borgenären har ett bättre minne än Gåldenären. Borgenärer äro ett widsklepligt slägte: de märka noga på dag och timma. Dagen kommer, innan J tänken derpå, och J blifwen kräfsda, innan J beredt er på att godtgöra kraswet; eller, om J än tänken derpå, så skall förfallotiden, som i början tycktes er så lång, förefalla er utomordentligt kort, ju närmare den närkas. Det skall tyckas er att tiden fått wingar att flyga med. Den har kort fasta, som skall betala penningar i påse, säger ett gammalt ordspråk. Tilläfventyrs tron J er i detta ögonblick vara i den belägenhet, att kunna göra några öfwerflödiga utgifter, men just derföre måsten J nu, medan J ännu kunnen det, spara för ålderdomen och bristen: morgonsolen skinner icke hela dagen. Förtjensten är ofta förbigående och owis; men utgifterna fortfara och äro wisa, så länge J lifwen. Jag lägger er på hjertat: Det är lättare att bygga två spiselhärbar, än att ständigt underhålla eld på en, derföre, tillägger jag, gå heldre hungrig till sängs, än du uppstår med skuld. Förwärfwa hwad du kan, och behåll hwad du förwärfwat, i dessa ord ligger den sanna de Wises sten, som kan förwandla ditt bly i guld. Och när J sunnit denna de Wises sten, så skolen J säkerligen icke längre klaga öfwer dåliga tider eller tryckande skattor.

J dessa läror mina wänner, ligga det sanna

förståndet och den sanna klosheten; men det oaf-
 tadt så flit, sparsamhet och omtänka, så herrliga
 saker de än äro, icke ligga er ensamt om hjer-
 tat: de skulle icke bära frukt utan Himlens
 wälsignelse. Bedjen därför ödmjukt om den-
 na wälsignelse och wären icke hårda emot dem,
 hwilka den för ögonblicket tyckes fattas, utan
 trösten och hjälpen dem; kommen ihåg, att
 Hjob också led och likwäl sedermära blef wälsignad.

Och nu ännu ett ord till godt slut:
 Erfarenheten är en dyr skola, men då-
 rar taga aldrig lärdom af någon annan
 och knappast af denna. Goda råd fat-
 tas det of nästan aldrig, men hufwud-
 saken är att föregå med goda exempel.
 Desså heter det: Den ej står att råda, står
 ej heller att hjälpa, och den ej vill hö-
 ra, måste känna.

Härmed slöt gubben sitt tal. Folket hörde
 uppmärksamt på honom och fann äfwen hans
 lärdomar mycket goda, men handlade på stället
 genast i rak motsats mot hans goda råd och lär-
 domar, hwilket ty wärr! så ofta händer wid alla
 predikningar; ty då nu auktionen begynte, in-
 ropade de det ena efter det andra. Men jag,
 som hade kommit dit i affigt att köpa mig kläde
 till en ny rock, beslöt att åter wända om och
 ännu någon tid bära min gamla. Will du kära
 läsare, följa mitt exempel, så skall du draga lika
 mycken nytta deraf som jag.

**Råd till en ung man, som börjar
ett yrke på egen hand.**

Betänk att tid äfwen är penningar. Den, som kan förtjena två riksdaler på en dag, men spatsjerar eller sitter sysslolös halfwa dagen, kan äfwen om han på spatserturen eller under sin overksamhet blott utgifwit en tolfskilling, ej anse detta för sin enda utgift. Nej, han har i sjelfwa werket utgifwit En riksdaler och tolf skilling, Allre rättare sagt bortkastat dem.

Betänk att t editt äfwen är penningar. Om någon later sina penningar stå hos mig efter betalningsterminens slut, så skänker han mig räntan, eller så mycket, som jag under denna tid kan förtjena med dem. Detta kan stiga till en ansenlig summa, om någon har widsträckt kredit och wet att begagna sig rätt af den.

Betänk, att penningarne enligt sin natur föröka sig hastigt och mycket. Penningar föda penningar och denna unga frukt är straxt fruktbar och så går det beständigt. Ju större summan är, desto mera önfkar den sig wid hwarje omsättning, så att winsten beständigt stiger hastigare. Den, som slagtar en sugga, dödar äfwen dess yngel intill tusende led. Den som bortslösar en dukat bortslösar i och med detsamma allt det,

som han kunnat förtjena med den; kanske hela tunnor guld.

Betänk att 100 Riksdaler om året ej utgör mera än 13 skillingar och några runstycken om dagen. Med denna lilla summa (som oförmärkt förloras antingen i tid eller onyttiga utgifter) kan en man med kredit beständigt utöfwa egande rätten till 1000 Riksdaler. Ett sådant kapital, hastigt omsatt af en verksam man, gifwer en ansenlig winst.

Kom ihåg ordspråket, En god betalare är herre öfwer andras pung. Den som är känd som noga och punktlig betalare, har då han behöfwer det, alltid så många penningar till sin disposition, som hans wänner kunna undwara. Detta är ofta af största nytta. Näst flit och sparsamhet bidrager intet i werlden mera till att upphjelpa en ung man, än punktlighet och redlighet. Behåll derföre aldrig lånta penningar en timma öfwer den bestämde ti en, såwida du ej will att din wäns pung, för alltid skall bli tillsluten för dig.

De minsta småsaker, som hafwa inflytande på en mans kredit, böra iakttagas. Ljudet af din hammare klockan fem om morgonen eller klockan nio om aftonen, gör, att din kreditor, som hör det, har tålmod i sex måna er till. Men hör han din röst på spelhus eller ser han dig på wärdshus, så kräfwer han sina penningar af dig nästa dag och preßar dem af dig af fruktan, att annars förlora dem i konkursen.

Den som betalar punktligt, bewisar desutom, att han tänker på sina skulder. Det skaffar

dig anseende af en estertänksam och rättstäckens man och ökar din kredit.

Wakta dig att anse för din egendom allt hwad du har under händer, och att inrätta ditt hushåll der. fter. Många menniskor, som hafwa kredit, fall i denna willfarelse. Men, för att förekomma detta, bör du en lång tid hålla en noggran räkenskap öfwer dina inkomster och utgifter. Gör du dig i början beswår med, att skrifwa upp småsaker, skall det hafwa den goda werkan, att du blir öfwertrygad om, huru helt små och obetydliga utgifter, på ett obegripligt sätt, löpa upp till stora summor, och du skall se hwad som på denna tid kunnat sparas och hwad som utan obegwämlighet framdeles kan besparas.

Tag till regel att aldrig köpa smärre saker och waror på kredit: en kontant betalare får alltid det lägsta pris; köper du på kredit får du oftast betala hälften ell. r en tredjedel mer, än eljest. Men detta är icke den enda fördelen härwid; då man har till regel att alltid betala kontant, så aktar man sig att köpa andra saker, än som verkligen äro behöfliga.

Öky mera de små utgifter, som dagligen, än de stora, som blott sällan förekomma. Ty den, som dagligen utgifwer 6 ff. mer, än nödwändigt är, förlorar årligen 45 riksdaler.

En liten winst, som man ofta gör, är bättre och långt mer att behjerta, än en stor, som man sällan gör. Att af ett

arbete eller en försäld vara draga en öfverbrifwen winst, skall för framtiden endast hafwa en menlig werka; ty den persom, som till mig måste betala ett för högt pris och efteråt inser detta, skall, om han kan undwika det, icke för andra gången beställa något arbete eller köpa något af mig.

Gå icke i borgen för någon, utan du har säkerhet dertför, ty den som går i borgen, går i sorgen.

Kortligen: wägen till rikedom är, då du blott will, lika jemn, som wägen till torget; det beror mest på dessa tvenne ting: klof werksamhet och ändamålsenlig sparsamhet; d. w. s.: lösa ej med tid eller penningar, men begagna båda på bästa sätt. Uta werksamhet och sparsamhet kan du ej komma ut med något, men med dem kan du uträtta allt. Den, som förwärfwar allt det som han med ära kan förwärfwa och (nödiga utgifter från åknade) behåller allt, som han förtjenar, blir säkert rik — så framt Han, som regerar werlden och som twar och en bör bedja om wälsignelse för sin ärliga flit, icke efter sin wisa försyn beslutat annorlunda.

Medel att uppnå sjelfständighet och oberoende.

I våra dagar, då man så allmänt klagat öfver att penningarne äro så sällsynta, måste de, som äro i behof deraf, med dubbel tacksamhet emottaga ett råd, som visar sättet, huru de skola fylla sin pung. Jag vill göra dem bekanta med den äkta hemligheten, att samla pengar — med den säkraste wäg att fylla tomma fickor och alltid behålla dem fulla. Twenne enkla reglor, hwilka likwäl noga måste följas, utgöra konsten.

1:o Välj redlighet och werksamhet till ditt beständiga sällskap; och

2:o Gif en 12-skilling mindre ut, än din rena winst belöper sig till.

Då börjar din tömda pung, att utwidga sig och du klagat aldrig mer öfver brist. Ingen kreditor kräfwer dig, inäen brist trycker dig, ingen hunger eller nakenhet plågar dig. Hela himmelen skiner klarare öfwer dig och glädjen framskymtar ur hwarje wrå i ditt hjerta. Saga sorgens bleka spöken utur din själ och le oberoende. Då är du en man, och behöfwer ej gömma ditt ansigte, då den rike närmar sig, eller känna det obehaget att i dina ögon synas liten, då lyckans

söner pråla bredwid dig: ty oafhångighet med
 liten eller stor rikedom sätter dig i bredd med den
 stoltaste riddare af Gyllene Skinet. O, så war
 då wis! och låt werksamheten gå med dig om
 morgonen och ledsaga dig ända tills natten fallar
 dig till hwila. Låt redlighet wara liksom din
 själs ande och glöm aldrig, att hafwa en 12 skilling
 öfwer, sedan alla dina utgifter äro räknade och
 betalda: då skall du uppnå det högsta mål af
 jordiskt lycksalighet, och oafhångigheten blifwer din
 sköld och ditt harnest, din hjälm och din krona;
 då går din själ med hufwudet i wädret och bu-
 gar sig ej för skurken i silke, derföre att denne
 äger skatter; då nödgas du ej knyta din näsve
 i fickan, emedan den hand, som lotar, här en
 diamantring.

Benjamin Franklins moraliska lagbok.

I likhet med Sokrates och flere af forntidens wise, sökte Franklin att uppnå den högsta möjliga grad i dygder och mänsklig fullkomlighet, och det är rörande att se, huru strängt han gick till wåga med sig sjelf och sin egen wandel. Se här de dygder, han upptecknade för sig till daglig öfning och hwari han också dagligen alltmera fullkomnade sig:

Ordning.

Låt hwarje sak hafwa sin plats. och låt hwarje göromål hafwa sin tid.

Beslutsamhet.

Besluta att utföra hwad Du bör; utför alltid hwad Du beslutat.

Flit.

Förbrå icke tiden, sysselsätt Dig alltid med något nyttigt; upphör i tid med all ändamålslös handling.

Måttlighet.

Åt Dig icke öfvermått och drick icke till öfwerdrift.

Tyflåtenhet.

Tala icke om annat än det, som kan gagna Dig och andra; undvik småaktiga samtal.

Sparsamhet.

Gör inga onödiga utgifter, men gör andra och Dig sjelf godt; det vill säga, lösfa icke.

Rättvisa.

Öförrätta, skymfa ingen, underlåt ej mot någon de pligter han kan fordra af Dig.

Saktmod.

Undvik ytterligheter; fördrag öförrätter.

Snygghet.

Tillåt ingen osnygghet på kropp, kläder eller bostad.

Rugn.

Blif lika litet förvirrad af obetydliga händelser, som af wanliga eller oundvikliga.

Desa bygder uppställbe han i tabellarisk form och egnade åt hwardera en egen kolumn, hw ri han för hwarje dag kunde göra sina anmärknin-
ar. Då han om aftonen slutat sina göromål och i enslighet öfwerlemnade sig åt sjelfbetraktelse, tog han fram denna tafla för att derpå, likasom

i en spegel, såda de fel han begått under dagens lopp. Han gick strängt till rätta med sig sjelf och anmärkte med ett tecken inom behörig kolumn den större eller mindre öfverträdelse, han begått mot den dygd, som stod tecknad deröfver. Anmärkningarna blefvo naturligtwis många i början och skulle troligen affräckt de flesta andra med mindre fast wilja och renhet i uppsåtet än den ädle Franklin. Han lemna'e icke det sköna målet ur sigte och wandrade sin bana fram. Anmärkningarnes mängd blef också småningom minder, och ofta wid slutet af en vecka, då han dermed anställde en sluträkning, hade han den glädjen att finna mången kolumn nästan ren, och således mången dygd så fläckfritt utöfwad som för en menniskan kan vara möjligt. Han hade i början endast upptecknat 10 dygder; men med Sokrates till föresyn, tillade han sinneslugn och, för att efterfölja Kristus, wille han äfwen tillägna sig ödmjukhet.

Swisel-pipan.

En sannfärdig historia.

Jag war en gose på mitt sjunde år, då mina släktingar på en helgdag fyllde mina fickor med löspenningar. Straxt skyndade jag till en krambod, i warest allehanda leksaker funnos till salu, och förtjust af ljudet af en hwisel-pipa, som jag såg i händerna af en förbigående gose, gaf jag honom genast hela min skatt för den. Derpå gick jag hem igen och, glad öfwer min hwiselpipa, lopp jag hwislande genom hela huset, till stor förargelse för alla de öfriga. Då mina bröder och systrar erforo min handel, försäkrade de mig, att jag gifwit fyra gånger så mycket för den, som den war wärd, omnämnde huru många sköna saker jag kunnat köpa för de öfriga penningarne och utskrattade mig så länge för min dårskap, att jag gret af förargelse. Ungren gjorde mig mera förargelse, än hwiselpipan gjort mig glädje.

Sedan har denna händelse emedlertid blifwit mycket nyttig för mig, emedan den efterlemnade ett waraktigt intryck i min själ, så att jag ofta, då jag kände mig frestad att köpa något onyttigt, sade till mig sjelf: gif ej för mycket för pipan; och derigenom sparade jag mina penningar.

Då jag blef stor och kom ut i werlden, trod-

de jag mig ofta träffa menniskor, "som gåswo förmycket för hwiselpipor."

Såg jag en menniska, som ängsligt sträfwade efter hofgunst och för att erhålla den, uppoffrade sin tid i de storas förmak, och förlorade sitt lugn, sin frihet och dygd, ja, kanske sina wänner, sade jag till mig sjelf: "denne man gifwer allt för mycket för en hwiselpipa."

Såg jag en annan, sträfwade efter folkgunst, och oupphörligt inlåta sig i politiska samtal, men för deras skull glömma sina egna göromål och ruineras, sade jag: "han betalar sannerligen för mycket för en pipa."

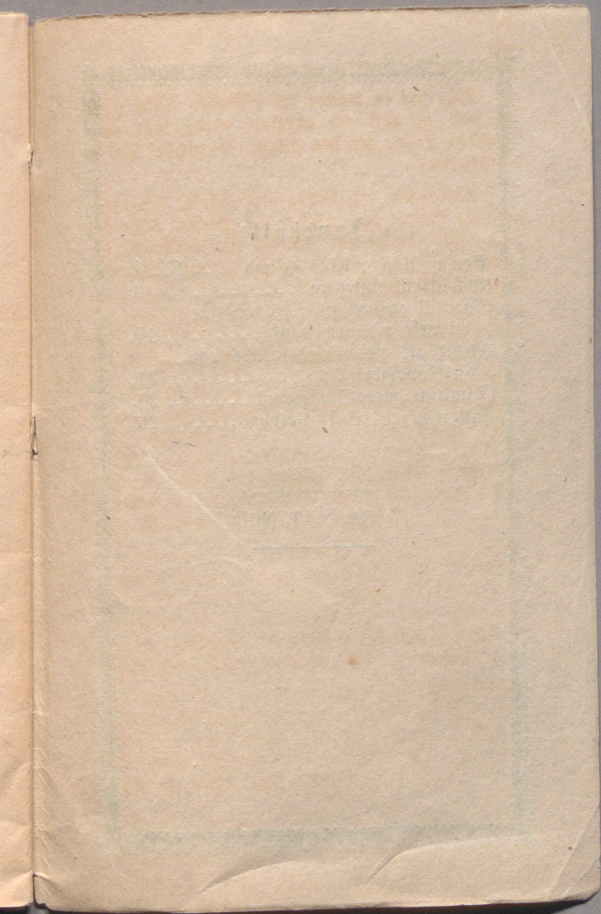
Träffade jag en girigbuk, som nekade sig sjelf hwarje beqwämlighet i lifwet, glädjen att göra godt emot andra; en som helt och hållet affade sig sina medborgares aktning, och uppoffrade wänskapens glädje för begäret att hupa skatter på skatter, sade jag: "fattige man, du betalar i sanning förmycket för en hwiselpipa."

Mötte jag en wällustig, som uraktlåt hwarje medel till förbättring af sin själ och bortslöfde sin förmögenhet, samt förstörde sin hälsa, för att tillfredsställa sina begär, sade jag: "du wilsesförda menniska, du bereder dig sorg i stället för glädje: du gifwer förmycket för en hwiselpipa."

Såg jag en man, som för wackra kläder, möbler och equipager gjorde utgifter öfwer sina tillgångar och således satte sig i skuld och slutade sitt lif på gäldstugan, sade jag: "ack, han har betalt sin hwiselpipa dyrt, mycket dyrt!"

Såg jag en wacker och älskwärd flicka gifta sig med en elak och ohyssad man, sade jag: "hvilken skada, att hon gifwer så mycket för en hwifelpipa!"

Korteligen, jag trodde mig märka, att menniskorne sjelfwe äro orsaken till största delen af sina olyckor derigenom att de illa bedömma sakens värde och således alltid "gifwa för mycket för en hwifelpipa."

Innehåll:

Benjamin Franklins lefnad	sid. 4.
Wågen till Rikedom	" 6.
Råd till en ung man, som börjar ett yrke på egen hand	" 17.
Medel att uppnå oberoende och sjelfständighet	" 21.
Franklins moraliska lagbok	" 23.
Historien om Hwisel-pipan	" 26.

Pris: 8. sk. B:ko.
